

3° je vydán rozsudek na základě podvodu jedné strany, ke škodě druhé.“

4. Opětovný nástup dokazování je možný, pokud jinak vychází výrok rozsudku z falešných důkazů a bez nich by nemohl být udržen. Takový poznatek nemůže zůstat na základě povinnosti řízení o neplatnost manželství k pravdě a zásady oficiality (čl. 71, § 1) bez následků. Soudce má tedy usilovat o to, aby mohly být položeny za základ rozsudku pravdivé důkazy.
5. Později objevené listiny, které přinášejí důkaz pro jiný skutkový stav, mohou být zohledněny, pokud by z toho mohl být nezbytný jiný rozsudek. Kodex sice hovoří o *sententia contraria*, který vyplývá z listin, přesto tím není míněn rozsudek opačný, nýbrž rozsudek kontradiktorní: každý, který není takový, jaký je očekáván. Listiny mohou být ale také předloženy bez těchto předpokladů (§ 2 → níže bod 7).
6. Obnovené dokazování je možné také tehdy, pokud se před vynesením rozsudku zjistí, že jedna strana spáchala procesní podvod. Mörsdorf (Lehrbuch des Kirechenrechtes. Sv. III, Paderborn ¹¹1979, 203) píše ke starému právu, *dolus* by mohl „být spáchán rozličnými způsoby, např. vědomě falešnou výpovědí, podplacením soudce, svedením svědka k falešné výpovědi, aj.“ Že takový podvod tvoří důvod pro znovuotevření dokazování, předpokládá, že tím mohly být zfalšovány podklady pro rozsudek.
7. Protože mají listiny zvláštní důkazní hodnotu a představují velmi jistý důkazní prostředek, osvobozuje § 2 předložení listin po uzávěru věci ode všech předpokladů. Že nemohly být dříve předloženy bez zavinění strany, která jimi přispívá, je jen příklad, ale nikoliv podmínka.
8. Přípuštění nového dokazování se nařizuje dekretem soudce, který odpovídá důkaznímu dekretu ve smyslu čl. 137. Důkazní dekret není žádné „zrušení uzávěru věci“, jak praxe na základě starého práva namnoze jmenovávala. Nejedná se o návrat do dřívějšího stádia řízení, nýbrž o nařízení mimořádného dokazování.
9. Po uzávěru věci je třeba provedené důkazy oznámit podle čl. 229. Nový dekret o uzávěru věci není namístě, neboť nejsou zrušeny ani neodpadly předpoklady podle čl. 237, a proto dekret o uzávěru věci proti nadále zůstává v platnosti.

Caput III

DE CAUSAE DISCUSSIONE

Kapitola III.

PORADA O ZÁLEŽITOSTI

Čl. 240

Lhůta pro písemná podání

§ 1. Facta conclusione in causa, iudex congruum temporis spatium prae-stituat ad summarium actorum, si casus ferat, conficiendum et ad defensiones necnon animadversiones scripto exhibendas (cf. can. 1601).

§ 2. Quoad confectionem summarii et defensionum ac animadversionum extensionem, numerum exemplarium, aliaque huiusmodi, servetur ordinatio tribunalis (cf. can. 1602).

§ 1. Po uzavření záležitosti poskytne soudce přiměřenou lhůtu k sestavení seznamu akt, je-li to třeba, a k podání písemných obhajob [tzv. defensiones] a připomínek [tzv. animadversiones] (srov. kán. 1601).

§ 2. Ohledně sestavení seznamu a rozsahu obhajob a připomínek, počtu vyhotovení, a jiných takových okolnostech se zachová nařízení soudu (srov. kán. 1602).

1. Po uzávěru věci – k pojmu → čl. 237 bod 1 – mají být soudu předloženy vyhodnocení výsledků dokazování a vyměněny mezi sebou. Protože je manželský proces písemným řízením, má se tak stát písemnými podáními.
2. Článek předvídá, že soudce uvede dobu, ve které má být uskutečněno předložení písemných podání. Vyzvány jsou
 - strany (čl. 242);
 - obhájce svazku a ochránce spravedlnosti, pokud se účastní (čl. 242 ve spojení s čl. 59, °1).
 Obhájce svazku má případně právo k závěrečnému stanovisku (čl. 243).
3. Věcný rozdíl mezi *animadversiones* a *defensiones* není určen. Je obvyklé označovat písemné podání obhájce svazku jako *animadversiones*, ačkoliv slouží právě k obhajobě manželského svazku.

Summariū actorum, shrnutí akt není v praxi soudů německé jazykové oblasti obvyklé. Pro přijetí tohoto hesla do instrukce byly spíše kmotry čl. 81 a čl. 82 Rotálních norem (→ čl. 1 bod 1).
4. Soudní řád může upravit počet a rozsah písemných podání. To je namíště především tam, kde finanční vybavení soudu nestačí k vlastnímu placenému rozmnožování.

Čl. 241

Žádná sdělení mimo akta

Omnino prohibentur partium vel advocatorum vel etiam aliorum informationes iudici datae, quae maneant extra acta causae (can. 1604, § 1). Přísně se zakazuje, aby strany nebo advokáti nebo jiní podávali soudci informace, které se nezaznamenají do akt záležitosti (kán. 1604, § 1).

1. Zákazy nelze zabránit, aby soudce obdržel podstrčené informace mimo akta. Je jeho věcí, aby byly základem pro vynesení rozsudku, a nikoliv jen provedení odůvodnění rozsudku výhradně poznatky, které byly zaznamenány v aktech (→ čl. 247, § 3). Natolik obsahuje čl. 241 zákaz hodnocení oznámení, které nebyly pojaty do akt a zveřejněny podle čl. 229.
2. Norma je ale také pokynem pro chování stran, advokátů a jiných osob zúčastněných na řízení, kterým není dovoleno působit na soudce jinak než obsahem akt.

Čl. 242

Odpovědi

§ 1. Communicatis vicissim defensionibus atque animadversionibus, utriusque parti responsiones exhibere licet, intra breve tempus a iudice praestitutum (can. 1603, § 1).

§ 1. Po vzájemném sdělení obhajob a připomínek je dovoleno jedné i druhé straně podat odpovědi [tzv. *responsiones*] během krátké lhůty poskytnuté soudcem (kán. 1603, § 1).

§ 2. Hoc ius partibus semel tantum esto, nisi iudici gravi ex causa iterum videatur concedendum; tunc autem concessio, uni parti facta, alteri

§ 2. Toto právo mají strany pouze jednou, pokud soudce ze závažného důvodu nemá za to, že je nutno poskytnout je znovu; v tom

quoque data censeatur (can. 1603, § 2). případě se dovození daně jedné straně považuje za udělení i druhé straně (kán. 1603, § 2).

1. Článek upravuje průběh „diskuse“, což se jeví pro ústní jednání (→ čl. 244, § 1) zbytečné, avšak užitečné pro písemné, aby se zabránilo procesním průtahům. Každá strana smí na projev druhé jednou odpovědět, a to v průběhu k tomu soudcem stanovené lhůty.
2. Pokud čl. 242 také hovoří jen o stranách, může být míněn společně obhájce svazku ve smyslu čl. 59, °1, neboť jinak by muselo být nahlíženo na jemu v čl. 243, § 1 předvídané poslední slovo jako na jediný podíl na diskusi o věci.
3. Slibuje-li si soudce od výměny dalších písemných podání – k pojmu *defensiones a animadversiones* → čl. 240 bod 2 – dodatečné vyjasnění, což by mohlo postačovat jako důležitý důvod, může dovolit pokračování replik, ale vždy při stejném zacházení se všemi stranami.

Čl. 243

Poslední slovo obhájce svazku

§ 1. Semper defensori vinculi ius sit ut ultimus audiatur (cf. can. 1603, § 3).

§ 1. Obhájce svazku má právo být vždy vyslechnut jako poslední (srov. kán. 1603, § 3).

§ 2. Si defensor vinculi intra brevem terminum a iudice statutum nihil responderit, praesumitur suis animadversionibus nihil addendum habere, et ad ulteriora procedere licet.

§ 2. Neodpoví-li obhájce svazku v soudcem stanovené krátké lhůtě, má se zato, že již ne má co připojit ke svým připomínkám, a je dovoleno přejít k následujícím procesním krokům.

1. Obhájci svazku přísluší poslední slovo [tzv. replicationes], ale nikoliv – odchylně od kán. 1603, § 3 – eventuálně zúčastněnému ochránci spravedlnosti. Neboť buďto podal podle čl. 92, °2 žalobu a potom hraje roli obdobnou stranám, nebo byl pozván k řízení o nahodilé záležitosti (→ čl. 223), o jehož diskusi a rozhodnutí ale v čl. 243 nejde.
2. Obhájce svazku nemusí svého práva na poslední slovo vůbec využít, a aby tím nebylo řízení zdržováno čekáním na takové poslední slovo, bude jeho mlčení znamenat, jako by neměl na písemná podání stran co dalšího odpovědět.

Čl. 244

Ústní jednání

§ 1. Post causae disceptationem scripto factam, iudex potest statuere ut moderata disputatio fiat ore pro tribunali sedente, ad quaestiones nonnullas illustrandas (cf. can. 1604, § 2).

§ 1. Po poradě o záležitosti konané písemně může soudce stanovit, aby se konala menší rozprava při zasedání soudu k objasnění některých otázek (srov. kán. 1604, § 2).

§ 2. Huic disputationi orali assistat notarius ad hoc ut, si iudex praecipiat aut pars vel defensor vinculi postulet et iudex consentiat, de disceptatis et conclusis scripto statim referre possit (cf. can. 1605).

§ 2. Těchto ústních porad se zúčastní notář, aby mohl na příkaz soudce nebo na žádost strany nebo obhájce svazku se souhlasem soudce ihned poříditi zápis o předmětu a závěrech porady (srov. kán. 1605).

1. Podléhá uvážení soudce, zda po směně písemných podání považuje za vhodné ústní jednání. Pojmem *tribunal sedena* (zasedající tribunál) není míněn jen předseda, ale celý senát.
2. Ústní jednání, které dovoluje čl. 244 jako přídavek písemné diskuse, tvoří svébytný prostředek, jak přesvědčit senát o určitém hledisku ve vztahu k výsledkům dokazování a k neplatnosti manželství. Tato diskuse vlastně nepatří k důkazními materiálu, neboť jde jen o argumenty, a proto není zapotřebí, aby byla písemně zachycena.
3. V řízení o neplatnost manželství, ve kterém poprvé vyhovující rozsudek v každém případě musí být přezkoumán odvolacím soudem (→ čl. 264), odnímá ústní jednání posouzení odvolacím soudem kritéria, která byla nižšímu soudu předložena. Tomu může být zabráněno, jen pokud soudce nařídí protokolaci diskusních příspěvků, a to z vlastního podnětu nebo na návrh strany nebo obhájce svazku. Aby to bylo možné, má být přítomen notář. Využití přístroje k záznamu zvuku (→ čl. 173, § 2) zde však také není vyloučeno.

Čl. 245

Váznutí advokátních podání

§ 1. Si advocati parare tempore utili defensiones neglexerint, partes de re certiores fiant et moneantur ut intra tempus a iudice praestitutum provideant, per se vel per novum advocatum legitime constitutum.

§ 1. Jestliže advokáti opomenou vypracovat obhajoby v užitečné lhůtě, mají o tom být strany vyrozuměny a upomenuty, aby se o to postaraly v soudcem stanovené lhůtě buďto osobně nebo skrze nově zákonně ustanoveného advokáta.

§ 2. Si autem partes, intra praestitutum tempus non provideant, aut se remittant iudicis scientiae et conscientiae, iudex, si ex actis et probatis rem habeat plane perspectam, receptis scripto animadversionibus defensoris vinculi, poterit statim sententiam pronuntiare (cf. can. 1606).

§ 2. Jestliže ovšem strany ve stanovené užitečné lhůtě obhajobu nepředloží, nebo se svěří soudcovým znalostem a svědomím, může soudce, pokud z jednání a důkazů považuje záležitost za zcela objasněnou, vynést rozsudek po tom, když si vyžádal poznámky obhájce svazku (srov. kán. 1606).

1. V § 1 je vysloveno doporučení pro případ, že advokáti stran svá písemná podání nedoručí v průběhu doby stanovené soudcem pro diskusi o věci (→ čl. 240, § 1). Zde má soudce obeznámit příslušnou stranu, která má potom působit na svého advokáta. Jak si strana od problému odpomůže, je přenecháno jí. Může zaujmout stanovisko sama, může se stanoviska zříci (§ 2) a může pověřit jiného advokáta (→ čl. 101 a čl. 106).
2. Pokud strana nepřiloží žádné advokátní stanovisko a také soudci neprohlásí, že se svěří do spravedlnosti soudu, tedy že se zříká vyjádření k věci ze své strany nebo ze strany svého advokáta, musí soudce přezkoumat, zda považuje věc za zralou pro rozhodnutí. To je tehdy, když jsou průběh řízení, návrh žalující strany a důkazní materiál dostatečně jasné, aby dovolovaly pravdivý rozsudek. Potřebuje však předem stanovisko obhájce svazku k otázce neplatnosti manželství.
3. Existují-li tyto předpoklady, může předseda stanovit termín zasedání senátu (→ čl. 248, § 1).